

Czynniki grupotwórcze

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

-
- Źródło: Agnieszka Kazimierczuk, *ONZ wzywa Polskę do delegalizacji ONR i Młodzieży Wszechpolskiej*, dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 26.11.2019 r.].
 - Źródło: Barbara Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003, s. 186.
 - Źródło: Piotr Sztompka, *Socjologia*, Kraków 2002, s. 196.
 - Źródło: Jacek Szmatka, *Małe struktury społeczne. Wstęp do mikrosocjologii strukturalnej*, Warszawa 1986, s. 242.

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Erving Goffman, amerykański socjolog, pisząc słynną książkę *Człowiek w teatrze życia codziennego*, świetnie oddał to, czego doświadczają się każdego dnia – w życiu ciągle coś odgrywamy: przed sobą i przed innymi. Zarówno dramaty, jak i komedie. Podkreślił ponadto istotną cechę życia społecznego jako sceny – nie gra się tu monodramów. Role odgrywamy tylko zespołowo, tylko w grupie. W socjologii grupa społeczna to jedna z wielu form zbiorowości, wokół których organizuje się życie.

Twoje cele

- Określisz warunki, jakie muszą być spełnione, aby istniejącą zbiorowość ludzką określić mianem grupy społecznej.
- Powiążesz zasady wzajemności, pomocy i zaufania z więzią społeczną i spójnością w grupie społecznej.
- Przeanalizujesz znaczenie, jakie poszczególne czynniki grupotwórcze mają dla istnienia grupy społecznej.

Przeczytaj

W ujęciu potocznym grupa to część wyodrębniona z jakiejś zbiorowości. Słowa „grupa” używamy bardzo często.

Źródło zdjęć: pixabay.com, CC0.

Grupa jest zbiorowością, ale połączenie dwóch albo trzech jednostek nie tworzy jeszcze grupy społecznej. Nawet jeśli występuje między nimi więź.

Grupa społeczna to:

((Piotr Sztompka

Socjologia

Zbiór jednostek, w którym wspólnota pewnych istotnych społecznie cech wyraża się w tożsamości zbiorowej i towarzyszą temu kontakty, interakcje i stosunki społeczne w jej obrębie, częstsze i bardziej intensywne niż z osobami z zewnątrz. Inaczej: zbiorowość ludzi, pomiędzy którymi występuje więź obiektywna, subiektywna i [behawioralna](#).

Źródło: Piotr Sztompka, *Socjologia*, Kraków 2002, s. 196.

Czynniki grupotwórcze

Aby zbiorowość funkcjonowała jako grupa społeczna, muszą być spełnione określone warunki. Wszystkie naraz.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Grupa jako realnie istniejący byt społeczny

W socjologii przyjmuje się, że grupa społeczna nie jest prostą sumą jednostek, lecz stanowi samoistną całość, nieredukowalną do nich. Grupa społeczna nie jest zatem bytem incydentalnym. Stworzona – istnieje, choć jej skład członkowski może ulec całkowitej wymianie. Mówi się, że ma właściwości emergentne. Zjawisko to opisuje jeden z polskich socjologów następująco:

Małe struktury społeczne. Wstęp do mikrosocjologii strukturalnej

Przekształcenie się amorficznego zbioru ludzkiego w grupę społeczną o wykrystalizowanych strukturach wewnątrzgrupowych, trwałej świadomości grupowej i wyraźnej strukturze powoduje, że grupa jakby autonomizuje się, usamodzielnia i oddziela zarówno od działań jednostki, jak i jej stanów świadomościowych i w pewnym sensie przeciwstawia się jednostce, stając się wobec niej samodzielnym, niezależnym od jednostki podmiotem działań, wymogów i nacisków.

Źródło: Jacek Szmatka, *Małe struktury społeczne. Wstęp do mikrosocjologii strukturalnej*, Warszawa 1986, s. 242.

Słownik

aksjologia

dział filozofii zajmujący się wartościami

behawioralny

określenie, które oznacza każdą możliwą do zaobserwowania reakcję organizmu na bodźce zewnętrzne; w odniesieniu do ludzkiej aktywności oznacza tyle, co dotyczący zachowań

kategoria socjologiczna

zbiór jednostek wyodrębnionych ze zbiorowości z powodu cechy odróżniającej je od innych jednostek; cecha ta musi być ważna pod względem społecznym

kategoria społeczna

zbiór jednostek wyodrębnionych ze zbiorowości z powodu cechy odróżniającej je od innych jednostek; cecha ta musi być ważna pod względem społecznym, a jednostki muszą mieć poczucie odrębności ze względu na tę cechę

kategoria statystyczna

zbiór jednostek wyodrębnionych ze zbiorowości z powodu cechy odróżniającej je od innych jednostek; cecha ta musi być ważna pod względem statystycznym

reguła wzajemności

zasada kierująca zachowaniem ludzi, w myśl której należy odwzajemnić się osobie, która nas czymś obdarowała lub coś dla nas uczyniła

rola społeczna

względnie trwałe, spójne oczekiwania, jakie wobec podejmującego rolę członka ma zbiorowość społeczna

strukturacja

proces tworzenia, powielania i praktycznego wykorzystywania organizacyjnych struktur w życiowych poczynaniach członków danego społeczeństwa; według Antony'ego Giddensa, socjologa brytyjskiego, jest jednym z przejawów wewnętrznej dynamiki każdej społeczności

struktura komunikacji

układ powiązań między członkami grupy związany z przekazywaniem informacji

struktura przywództwa

układ powiązań między rolami nadrzędnymi i podrzędnymi w grupie; obejmuje także style zarządzania relacjami oraz podejmowania decyzji w zakresie sposobów realizacji celów grupowych

struktura socjometryczna

powiązanie wzajemnych oddziaływań między jednostkami w grupie (chodzi o liczbę tych powiązań i ich charakter)

wartości

(z niem. *der Wert* – godność, honor, powaga); pożądane obiekty (materialne lub o symbolicznym charakterze) lub sądy (opinie) egzystencjalne (dotyczące tego, co istnieje) oraz normatywne (dotyczące tego, co powinno być i jak to osiągnąć)

Mapa myśli

Polecenie 1

Stwórz mapę myśli, która uporządkuje twoją wiedzę na temat czynników grupotwórczych i zakotwicz ją w twoim doświadczeniu. Do poszczególnych czynników przyporządkuj typy, w jakich występują, a następnie ich przejawy (jeśli to możliwe – pogrupowane w szersze kategorie). Na początku wybierz grupę społeczną, dla której stworzysz mapę myśli (np. klasa szkolna, drużyna sportowa, zespół muzyczny, rodzina).

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Poniższe zdjęcia pokazują różne zbiorowości ludzkie. Wskaż wśród nich te, które z pewnością nie są grupami społecznymi.

Wszystkie obrazy objęte są licencją CC0.

Ćwiczenie 2

Wśród poniższych określeń wskaż te, które mogą być zaliczane do ośrodków skupienia.

☐ profil grupowy na Facebooku o charakterze zamkniętym

☐ łąka

☐ pogoda

☐ sala klasy IVb

☐ metro

☐ dom rodzinny

Ćwiczenie 3

Źródła tekstów: Jacek Szmátka, *Próba strukturalistycznej koncepcji małej grupy społecznej*, [w:] Irena Machaj (red.), *Małe struktury społeczne*, Lublin 1998, s. 46; Jadwiga Mazur, *Grupa społeczna*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 1998, s. 261.

Ćwiczenie 4

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Wzory komunikacji w pracy są identyczne z tymi, jakie ludzie stosują w rodzinie.	☐	☐
Zbiory jednoelementowe to to samo co jednoosobowe grupy społeczne.	☐	☐
Zasada wzajemności nakazuje nam „odpłacać pięknym za nadobne”.	☐	☐
Podobieństwo między członkami grupy jest czymś innym niż ich odrębność od nieczłonków, choć podobieństwo jest powiązane z odrębnością.	☐	☐
Aby zbiorowość funkcjonowała jako grupa społeczna, muszą być spełnione określone warunki.	☐	☐
Kategoria socjologiczna i kategoria społeczna oznaczają dwa odmienne typy zbiorowości.	☐	☐

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj poszczególne określenia do pasujących kategorii.

Więź

rola

poczucie przynależności

symbole

bliskość emocjonalna

wydział

komunikacja

przywództwo

pomieszczenia

świadomość wspólnoty

Struktura

Ośrodki skupienia

Zapoznaj się z poniższym tekstem i wykonaj zadanie.

((Barbara Szacka

Wprowadzenie do socjologii

Posługując się tym kryterium, nie można w odniesieniu do narodu czy klasy społecznej stosować określenia *grupa społeczna*. Zwraca na to uwagę Merton, kwestionując sens terminu *grupa narodowa*. Powiada, że całości, które nie spełniają kryterium (...), powinny być pojęciowo i terminologicznie odróżnione od grup. Można je nazwać zbiorowościami ludzi, mających dzięki wspólnie wyznawanym wartościom poczucie solidarności, któremu towarzyszy poczucie moralnego zobowiązania do wypełniania oczekiwań związanych z ich rolą społeczną. Wszystkie grupy są oczywiście zbiorowościami, lecz zbiorowości, które nie spełniają warunków (...) nie są grupami.

Źródło: Barbara Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003, s. 186.

Wyjaśnij, dlaczego Robert K. Merton wyklucza wspólnotę narodową ze zbiorowości określanych terminem „grupa społeczna”.

Ćwiczenie 7

Obejrzyj film i wykonaj zadanie.

Ten film pojawił się w mediach społecznościowych z nagłówkiem „Jej zachowanie sprawiło, że wszyscy ludzie w wagonie zaczęli się śmiać”. Rozstrzygnij, czy istnieją przesłanki, by sądzić, że bohaterowie tej sytuacji stworzyli grupę społeczną. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/Dm2Xkor80>

Źródło: Matt Grau, YouTube, licencja: CC BY-SA 3.0.

Film nawiązujący do treści materiału

Zapoznaj się z poniższą notatką prasową i wykonaj polecenie.

((Agnieszka Kazimierczuk

ONZ wzywa Polskę do delegalizacji ONR i Młodzieży Wszechpolskiej

Organizacja Narodów Zjednoczonych domaga się od Polski dodatkowego raportu z walki z rasizmem i domaga się delegalizacji grup propagujących rasizm i dyskryminację na tle narodowościowym. Za takie uznała Obóz Narodowo-Radykalny i Młodzież Wszechpolską.

»Komitet apeluje do państwa będącego stroną umowy o zapewnienie skutecznego egzekwowania prawa delegalizującego partie lub organizacje promujące lub podżegające do dyskryminacji rasowej, takie jak Ruch Narodowy, Obóz Narodowo-Radykalny, Młodzież Wszechpolska, Falanga, (...) Stowarzyszenie Duma i Nowoczesność« – brzmi komunikat Komitetu do spraw Likwidacji Dyskryminacji Rasowej (CERD) cytowany przez TVN24.

Źródło: Agnieszka Kazimierczuk, *ONZ wzywa Polskę do delegalizacji ONR i Młodzieży Wszechpolskiej*, dostępny w internecie: rp.pl [dostęp 26.11.2019 r.].

Rozstrzygnij, czy poczucie odrębności może, przynajmniej pośrednio, prowadzić do skutków negatywnych dla istnienia grupy. Odpowiedź uzasadnij.

Dla nauczyciela

Autor: Dorota Czarny

Przedmiot: wiedza o społeczeństwie

Temat: Czynniki grupotwórcze

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

zakres podstawowy:

I. Człowiek i społeczeństwo.

Uczeń:

3) charakteryzuje role społeczne człowieka w związku z jego przynależnością do różnych grup społecznych; analizuje zasady wzajemności, zaufania i pomocy.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- charakteryzuje warunki, jakie muszą być spełnione, aby istniejącą zbiorowość ludzką określić mianem grupy społecznej;
- wiąże zasady wzajemności, pomocy i zaufania z więzią społeczną i spoistością w grupie społecznej;
- analizuje znaczenie, jakie poszczególne czynniki grupotwórcze mają dla istnienia grupy społecznej.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- burza mózgów;

- mapa myśli;
- śniegowa kula;
- rozmowa nauczająca z wykorzystaniem ćwiczeń interaktywnych;
- kostka metodyczna.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca w parach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.
2. Uczniowie w krótkim czasie tworzą mapę myśli do słowa „grupa”. Metodą burzy mózgów podają swoje propozycje, przykłady, które zapisywane są na tablicy. Po fazie twórczej następuje weryfikacja pomysłów.

Faza realizacji

1. Chętna/wybrana osoba odczytuje definicje pojęć: grupa i grupa społeczna z e-materiału. Nauczyciel zwraca uwagę na czynniki, które tworzą grupę.
2. Śniegowa kula. Uczniowie w parach wypisują na podstawie e-materiału, jakie warunki muszą być spełnione, aby istniejącą zbiorowość ludzką można było określić mianem grupy społecznej. Po wyznaczonym czasie pary łączą się w czwórki i porównują swoje spostrzeżenia. Gdy wszystkie grupy połączą się i wspólnie wyłonią najważniejsze spostrzeżenia, zapisują je na tablicy.
3. Praca z multimedium. Podział klasy na cztery, pięć lub sześć grup (w zależności od liczby uczniów, tak aby w grupie było 5–6 osób). Każdy zespół wykonuje mapę myśli wg polecenia: „Do poszczególnych czynników przyporządkuj typy, w jakich występują, a następnie ich przejawy”. Uczniowie mogą wybrać opisywana grupę – np. klasę szkolną, drużynę sportową, zespół muzyczny. Nauczyciel wyznacza czas pracy i udziela wskazówek.
4. Po wykonaniu zadania poszczególne grupy przedstawiają swoje mapy myśli.

5. Uczniowie wykonują ćwiczenia interaktywne 1–5, a następnie wspólnie je omawiają.

6. Podział klasy na trzy grupy: każda opracowuje jedno ćwiczenie – 6, 7 lub 8, które losują liderzy. Po wyznaczonym czasie liderzy grup przedstawiają odpowiedzi i odpowiednio je argumentują. W razie konieczności nauczyciel weryfikuje wypowiedzi.

Faza podsumowująca

1. Chętna/wybrana osoba podsumowuje lekcję. Pozostali uczniowie przedstawiają wnioski z zajęć, które zostają zapisane na tablicy i posłużą jako notatka.

2. Osoby lub grupy angażujące się w czasie lekcji zostają ocenione.

Praca domowa:

Przedstaw na mapie myśli charakterystykę grupy, z którą najmniej się identyfikujesz. Uzasadnij swój wybór.

Materiały pomocnicze:

Piotr Sztompka, *Socjologia*, Kraków 2002.

Jacek Szmatka, *Małe struktury społeczne. Wstęp do mikrosocjologii strukturalnej*, Warszawa 1986.

Joanna Mazur, *Grupa społeczna*, [w:] *Encyklopedia socjologii*, Warszawa 1998.

Barbara Szacka, *Wprowadzenie do socjologii*, Warszawa 2003.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą przygotować mapy myśli przed lekcją. Mogą one dotyczyć grup, z którymi uczniowie rzadko mają styczność. Mapy mogą być elementem prezentacji multimedialnej na temat tych grup.